

KUNST

OG

FELLESSKAPETS ROM

ART

AND

COMMON
SPACE

KUNST OG FELLESSKAPETS ROM 2004-2006

KURSETS MÅL Prosjektets hovedmål er å skape et læringsmiljø som ligner et forum for ulike kunnskapskategorier og som kan bidra til en dypere og åpnere forståelse som i dag behøves for å skape offentlige rom/steder. Slike rom blir stadig viktigere i dagens hyper-individualistiske og konsumorienterte samfunn. En av tidens store utfordringer er å lære å dele, å bli i stand til å dele inntrykk, utveksle ideer og erfaringer, eller rett og slett være sammen i rom som er lagd for oss alle. Kunst plassert i offentlige omgivelser, og som bidrar til å skape positivt ladde pauser eller avbrekk, eller som vekker nye tanker, utgjør et annet aspekt av dette. Begge disse områdene gir oss muligheter til å "leve med kunst" midt i våre hverdagsliv.

Det foregår i dag en livlig diskusjon om hvordan disse rommene eller stedene skal defineres. Dette kommer tydelig frem, ikke minst i de mange begrepene som brukes i denne diskusjonen, der det snakkes om "offentlig/privat rom", "sosialt rom", "fellesskapsrom", "fellesrom/delt rom", "tredje rom", "virkelig rom/real space" og en "ny sjanger av offentlig kunst".

Definisjonene av disse begrepene varierer, noe som kan tas som et tegn på at diskusjonen nå er inne i en fruktbar fase der den omdefineres, og at dette vil gi opphav til en mer kompleks romforståelse enn den som kommer til uttrykk i den enkle polariseringen mellom det offentlige og det private.

Ett av målene med prosjektet er å gjøre studentene kjent med og involvere dem i disse diskusjonene, slik at de kan møte dette store, åpne feltet og alle utfordringene det byr på med høynet bevissthet.

The brochure is published by Art and Common Space, Faculty of Architecture and Art, Norwegian University of Science and Technology (NTNU), Trondheim, Norway
The texts are translated and language-checked by Michael Garner, Helsinki and Ika Kaminka, Oslo.

Photographs: Vegar Moen of the space in Trondheim. Students and teachers of the course.
Contact address: Kunstakademiet I Trondheim, Inherredsveien 7, 7491 Trondheim, Norway. Tel. E-mail: Website:

Teachers of the course:

Prof. Jon Arne Mogstad
våren/spring 2004
Prof., Pro-dekan/vice-dean Anne-Karin Furunes 2004-
Prof. Maaretta Jaukkuri
hösten/autumn 2004-2006
Förste amanuensis/vice-Professor
Simon Harvey 2007- (teori/theory)

ART AND COMMON SPACE 2004-2006

THE MAIN AIM OF THE COURSE

The main aim of the project is to create a learning environment that resembles a forum for various categories of knowledge and which can contribute to the deeper, more open understanding that is required for creating public spaces/places today. These spaces are becoming steadily more important in today's society with its powerful individual and consumer-oriented spirit. This is one of the major challenges in the time that we are learning to share, so that we will be able to share impressions/exchange ideas and experiences, or simply be together in spaces that have been made for us all. Another aspect of this is art placed in public milieus so that they can create positive pauses or breaks, or awaken new thoughts. Both of these areas offer us possibilities for "living with art" in the midst of our everyday lives.

Today, there is a lively discussion going on about the definition of these spaces/places. This comes out clearly, for example, in the numerous terms that are used in this discussion. People talk about the concepts of "public/private space", "social space", "community space", "common/shared space", "third space", "real place" and "new genre public art" .

Definitions of these concepts vary and this should be seen as a sign that this discussion is currently in a fruitful phase of redefinition and that it will lead to something that has more modalities than the simple polarisation of public and private.

One of the goals of the project is to inform and involve students in these discussions. With this new awareness they will be capable of recognising the great openness and the major challenges that are to be found in this area.

THE FRAMEWORK.

The joint programme for art and architecture students was launched at the beginning of 2004, in an attempt to map out the shared interests and problems in projects in which architects and artists work together. In today's visual culture the boundaries between art and architecture have already been lowered by architects

Fellesprogrammet for kunst-og arkitektstudenter ble lansert i begynnelsen av 2004, i et forsøk på å kartlegge de to fagfeltenes felles interesser og problemer i prosjekter hvor arkitekter og kunstnere samarbeider. I dagens visuelle kultur er grensene mellom kunst og arkitektur allerede i ferd med å viskes ut: Arkitekter jobber på områder som tradisjonelt har vært ansett å tilhøre billedkunsten og kunstnere begir seg inn på arkitekturens områder, for eksempel med tredimensjonale konstruksjoner som skal brukes eller beboes.

Utgangspunktet for dette kurset er kunst i det offentlige rom – et omstridt felt som omfatter både mange mindre vellykkede arbeider og som ofte har skapt en kløft mellom fagene kunst og arkitektur. Samarbeid som har tatt til med de beste intensjoner har gjerne strandet på konflikter der begge parter har følt at deres fag blir skadelidende av slik kontakt. Kunstnerne har en følelse av at invitasjonen til samarbeid kommer altfor sent, slik at premissene for utformingen av omgivelsene allerede er lagt, mens arkitektene mener at kunstnerne forlanger ting som ikke støtter opp om de overordnede ideene for et rom og de nødvendige detaljene i det.

Som problemfelt gjenspeiler også det offentlige rom en større bekymring for demokratiets stilling i den globaliserte verden. For tiden pågår det en omfattende debatt om hvorvidt byrommet skal betraktes som et offentlig, sosialt eller felles rom og om på hvilke måter nettopp dette aspektet er i ferd med å svekkes i dagens samfunn. I et politisk perspektiv har byrommet tradisjonelt vært gjenstand for forhandlinger mellom fellesskapets ulike interesser. Denne typen agora-tenkning er det imidlertid vanskelig å få til i dagens samfunn. Reklamen har inntatt de overflatene som før var arena for offentlige budskap, mens det er kanskje i de senere års gatedemonstrasjoner at meningsbrytningene kommer aller klarest til uttrykk ute i gatene og i det offentlige rom – ofte på en hissig og til tider destruktiv måte. Kunstnere og aktivister engasjert i sosiale forhold har også arrangert karnevalsaktige opptog i storbyenes gater, der hensikten har vært å rette oppmerksomheten mot en undertrykkende politikk rettet mot visse samfunnsgrupper.

Samtidens definisjoner av det offentlige rom kretser vanligvis om medierommet, avisene, radio og fjernsyn – de antatte arenaer for diskusjoner av spørsmål av offentlig interesse. Kritikken av disse foraene har pekt på at de ikke gir rom for kritisk diskusjon, siden de fleste av dem er avhengige av politiske partier og deres interesser, eller også av reklameinntekter

working within fields traditionally considered to belong to the fine arts and by artists trespassing into areas which involve three-dimensional structures that are to be inhabited or physically occupied.

The starting point for the course has been art in public places – a contested zone which both encompasses many less successful works and has frequently also caused a rift between the professions of art and architecture. The well-meant co-operation has often ended in disputes in which both parties seem to feel that their work suffers from these close contacts. The artists feel that they are invited too late to work in environments whose visual parameters have already been decided, while the architects feel that the artists demand things which will not serve their overall ideas about the space and the necessary details in it.

The issue of public space also reflects worries about the state of democracy in the globalizing world. At present, there are wide-ranging discussions about public/social/common etc. space and about the ways this particular space is diminishing in our societies. Politically this space has traditionally been about negotiating issues of common interest. This kind of agora-mindedness is, however, difficult to create in today's society. Advertising has overtaken the areas for public messages, while it is perhaps the street demonstrations of recent years which represent cases where an opinion is clearly stated, in an angry and often destructive manner, out in the streets/public spaces. Artists and activists engaged in social situations have also arranged carnivalesque marches in the streets of big cities, whose aim has been to focus attention on repressive policies directed against certain groups in society.

Contemporary definitions of public space usually take the form of the media space, the newspapers, radio, and television. All of these are supposedly arenas for discussing issues of common interest. Criticisms of these forums have said that they do not represent critical discussion, since most of them are dependent on existing political parties and their interests, or on advertising and other commercial interests. At the same time, contemporary art institutions have gone through another phase of criticising their own ways of working and contextualising art within their particular institutional frameworks. This post-60s institutional critique is often directed at the choices made by institutions about what and whose work they will show, as well as at the institution's own ways of working. On the positive side, this has led to the establishment of truly vibrant, dynamic alternative scenes and spaces, usually run – albeit only for short periods of time – by groups of like-minded

og andre kommersielle interesser. Samtidig har dagens kunstinstitusjoner vært gjennom nok en periode preget av kritikk av hvordan de fungerer og hvordan de setter kunst inn i en sammenheng innenfor sine egne institusjonelle rammeverk. Den institusjonelle kritikken har siden sekstitallet ofte vært rettet mot institusjonenes valg av verk og kunstnere, så vel som mot hvordan institusjonen fungerer. Det positive ved dette, er at det har ført til at det er blitt opprettet en rekke ekte og pulserende, alternative scener og visningsrom, vanligvis drevet – om enn bare i korte perioder – av grupper av likesinnede kunstnere. Den samme utviklingen kan spores i arkitekturen, hvor uavhengige grupper har tatt initiativet til å lansere planer for mer sosialt bevisste planleggingsprosjekter.

Et annet rom som bør tas i betraktning, er det virtuelle rom skapt av digitale media. Dette er et rom som for tiden er sterkt i fokus, samtidig som tilgangen til det er svært ujevnt fordelt, ikke minst når vi ser det i global målestokk. Da blir skillet mellom de som har tilgang og de som ikke har det enda mer iøynefallende. Dette rommet er ikke lenger et fysisk rom, men et rom av strømninger, slik Manuel Castels har definert det: "Det er basert på telekommunikasjon, datasystemer og de stedene hvor dette samspillet foregår. Dette er rommet av strømninger; ikke bare de elektroniske/telekommunikasjonskretsene, men også nettverkene av steder som er koblet sammen rundet en felles, samtidig sosial praksis via disse elektroniske kretsene og deres støttesystemer." (fra *Conversations with Manuel Castels*) På den andre siden er det også riktig at disse kommunikasjonskanalene i økende grad brukes til kritiske diskusjoner – i hvert fall innen visse interessesfærer, og på denne måten har de en sosiopolitisk funksjon.

DET OFFENTLIGE ROM I DAG?

Spørsmålet som følger av dette er faktisk veldig enkelt. Vi må spørre: Hvor, hvis det finnes, er det offentlige rom i dag? Er det fortsatt den åpne plassen midt i byen – som for eksempel en park – eller er det kanskje alle de rommene som kan brukes av dem som besøker offentlige kontorer eller forretningsbygg, eller kanskje de halvoffentlige rommene som er skapt i sykehus, skoler, osv.? Eller er det kanskje gaten, den som tilhører oss alle, og som så ofte blir åsted for det som kan kalles tidsbaserte aksjoner, demonstrasjoner av andre prosjekter? Eller kan begrepet brukes om alle de kunst- og arkitekturprosjektene som er bestilt av andre instanser enn privatpersoner? Er definisjonen av begrepet det knyttet til egenskaper ved oppdragsgiverne?

Utgangspunktet for dette kurset ligger i en avvisning av å gjøre seg avhengig av

artists. A similar development is seen in architecture, where independent groups have taken the initiative to launch plans for more socially conscious planning and re-development projects.

Another space to take into consideration in these discussions is the virtual one created by digital media, which is very much in focus, even if it has serious imbalances with regard to different groups in society, and even more so when we view it on a global scale in which the division between those who have access and those who do not is much more striking. This space is no longer a physical one, but a space of flows, as Manuel Castels has defined it: "It is based on telecommunications, computer systems and the places where this interaction takes place. This is the space of flows: not just the electronic/telecommunications circuits, but the networks of places that are connected around one common, simultaneous social practice via these electronic circuits and their ancillary systems." (Conversations with Manuel Castels) On the other hand, it is also true that channels are increasingly being used – at least within specific circles of interest – for critical discussion, and in this way serve a social-political function.

THE PUBLIC SPACE TODAY?

The question that follows on from this is actually a very simple one. We have to ask: Where, if anywhere, is the public space today? Is it still the open square in the middle of the city, a park for recreation, or is it perhaps all the spaces that can be used by visitors to public offices or corporate buildings, or maybe those semi-public spaces which are created in hospitals, schools etc.? It can also be asked whether it is the street that we all share, and which often becomes the scene for what could be called time-based actions, demonstrations or other projects? Or is it to be applied to all the art+architecture projects which have been commissioned by someone or some body other than private persons or purchased by museums? Is this a question/quality linked with the bodies who commission these buildings and works of art?

The starting point for this course has been a refusal to rely on any pre-set definition of this space. Instead, we have circled the borders, which may lead us to a deeper understanding of what kind of "common/shared" space is actually missing from and needed in our societies. What purpose do these spaces serve, or are they simply to be considered aesthetic breathing spaces? Following this lead, we have discussed the concepts of space/place/site/non-place/private and public spaces, as well as the ways these last-mentioned interact and hybridize, creating various semi-private/public spaces. One of

eksisterende definisjoner av det offentlige rom. I stedet har vi kretset rundt yttergrensene, noe som kan føre oss til en dypere forståelse av hva slags "offentlige/felles" rom som faktisk mangler i våre samfunn og hvilke vi har behov for. Hvilke formål tjener disse rommene – kan de rett og slett anses som estetiske pusterom? Som en oppfølging av dette spørsmålet har vi undersøkt begrepene rom, plass, sted, ikke-sted, privat og offentlig rom, og hvordan de spiller sammen og inngår i hybride konstruksjoner, og dermed skaper forskjellige halvprivate eller halvoffentlige rom. En av de ledende ideene for opplegget har vært at disse rommene eller stedene ikke er nøytrale, men snarere bør forstås som følger: "Det sosialt produserte rom er en skapt konstruksjon på linje med andre sosiale konstruksjoner som oppstår som resultatet av en omdanning av gitte betingelser forbundet med det å leve, mye på samme måte som menneskenes historie representerer en sosial omdanning av tid" (Edward Soja, *Postmodern Geographies*).

Disse rommene representerer ikke bare et estetisk problem, der målet er å skape en atmosfære hvor kunstnere og arkitekter kan jobbe sammen, samtidig som de respekterer hverandres profesjonelle krav og integritet. Det handler også om en felles forståelse av prosjektenes sosiale funksjon – hvorfor er disse rommene laget, for hvem, av hvilken hensikt og til hvilket formål?

#3

HVORDAN OFFENTLIGE ROM FUNGERER.

Kunst på et offentlig sted anses ofte for å være et avvik i en tid preget av individuell kunst. "Offentlig kunst" høres ofte ut som et kompromiss, når man tenker på det innenfor et rammeverk hvor kunst er en individuell opplevelse som deles med andre i et offentlig rom. I den forstand er enhver offentlig utstilling av kunstverk, om ikke offentlig kunst, så i det minste offentlig fremvist med det mål å henvende seg til andre mennesker, selv om måtene å henvende seg på kan variere, eller til og med være innbyrdes motsetningsfylte.

Når kunsten stilles ut på et sted/ en plass/ et rom som er offentlig tilgjengelig eller ligger like ved steder hvor folk beveger seg til hverdags, endres forventningene til verkene. Hva kreves av denne formen for kunst? Generelt kan vi si

the guiding ideas behind the programme has been that these spaces/places are not neutral, but instead: "Socially-produced space is a created structure comparable to other social constructions resulting from transformation of given conditions inherent to being alive, in much the same way that human history represents a social transformation of time." (Edward Soja, Postmodern Geographies)

The question about these spaces is not only an aesthetic one of creating an atmosphere in which artists and architects can work together while respecting each others' professional demands and integrity. It is also about a shared understanding of the social function of these projects – why these spaces are built, for whom, for what ends and purposes?

HOW PUBLIC SPACE WORKS.

Art in a public place is often seen as an anomaly in our time of individual art. 'Public art' often sounds like a compromise when thought of within the framework of art as a private experience which is shared with others in a public space. In this sense, every public showing of a work of art is, if not public art, at least, publicly displayed, the aim being to address other people, even though the ways and modes of these addresses can be highly varied and even mutually contradictory.

When the scene for showing art is a site/place/space that has public access or is directly situated in places where people move around during their daily lives, the expectations of the people who confront the works change. What is demanded from this art? In a very general way, we could say that it has to have something that can be shared with other people, something that has relevance to their/our worlds. There has to be a willingness to share and to communicate with others, and consequently a space that encourages and inspires further communication among those using the place after the artist and architect have left the space.

Michel de Certeau (*The Practice of Everyday Life*) has analysed the differences between space and place as follows: "Space occurs as the effect produced by the operations that orient it, situate it, temporalize it and make it function in a polyvalent unity of conflictual programs or contractual proximities. On this view, in relation to place, space is the word when it is spoken." In other words "space is a practiced place." In Certeau's definition "written text is like a place constituted by a system of signs", "place involves being there" while "space is expressed through its operations".

at den må ha noe som kan deles med andre, noe som har relevans i deres/vår verden. Det må finnes en vilje til å dele og kommunisere med andre, og følgelig et rom som oppmuntrer og inspirerer til ytterligere kommunikasjon blant de som bruker stedet etter at kunstneren og arkitekten har forlatt rommet.

Michel de Certeau (*The Practice of Everyday Life*) har analysert forskjellene mellom rom og sted på følgende måte: "Rom oppstår som et resultat av de virksomhetene som orienterer det, plasserer det, bestemmer det i tid og som får det til å fungere i en flerverdig helhet av motstridende planer eller kontraktmessig nærhet. Med dette synet, relatert til sted, er rom ordet når det ytres." Med andre ord er rommet "et sted i praksis." Etter de Certeaus definisjon er "skrevet tekst som et sted dannet av et tegnsystem", "sted betyr å være der" mens "rom uttrykkes gjennom dets virksomhet".

Offentlige rom kan defineres som skapt for å tjene allmennhetens virksomheter eller aktiviteter. Kanskje vi burde begynne med å snakke om allmennhetens rom/rommene for allmennheten, i den betydning at disse rommene er skapt for å brukes av allmennheten, for å bli tatt over av allmennheten, til allmennhetens beste, og ikke oppfattes som nøytralt skapte rom til felles bruk innen en bestemt sammenheng.

Hva ville dette innebære? Det er interessant å merke seg at de fleste sosiale, psykologiske, kritiske og politiske diskusjoner i dag ender opp med å anbefale forhandling, dialog, utveksling av personlige erfaringer og oppfatninger, for å finne en felles basis, eller for å kunne dele erfaringer. Dette håpet gjenspeiler samfunnets fragmenterte sosiale struktur, der hovedmålet er å ivareta egne eller familiens interesser. Når situasjonen er så kompleks som den er, kan det synes som om hvilken type rom og steder som trengs for slike møter er noe som må vurderes i hvert enkelt tilfelle, for hver bygning, hvert åpne rom, hver park, hvert sted ... Det kan også være at det er umulig å finne et slikt felles rom, og at vi må lære oss å leve med det Chantal Mouffe kaller "agonistisk rom".

Det er opp til kunstnerne og arkitektene å skape og/eller finne svarene. Dette kurset, "Kunst og fellesskapets rom", tar sikte på å gi studentene noen verktøy eller kart for de problemstillingene som må tas i betraktning når det oppstår en mulighet for samarbeid mellom fagfeltene. Og dette er helt klart en av de mest utfordrende oppgavene for dagens arkitekter og kunstnere. Det handler om å skape rom og situasjoner hvor folk begynner å føle at de vises tillit, og at kommunikasjon mellom dem er viktig og blir oppmuntret til. Disse situasjonene kan være temporære eller romlige, eller omfatte begge disse dimensjonene. ■

With regard to public spaces, they could be defined as being created to serve the operations or activities of the public. Perhaps we should start by talking about the public's space/spaces, in the sense that these spaces are created for the use of public, to be taken over by the public, for the public's benefit, and not understood as simply being created neutrally for an imaginary common use within a particular context.

What would this mean? It is interesting to note that most social, psychological, critical and political discourses today end up recommending negotiation, dialogue, exchanges of private experiences and opinions so as to discover a common ground, or to be able to share experiences. These hopes reflect the fragmented social structure of our societies, in which the main goal is to look after one's own or one's family's interests. With the situation being as complex as it is, it seems that the kind of spaces and places needed for these encounters is something that needs to be considered case by case, building by building, open space by open space, park by park, site by site... It may also be that a common ground is unattainable and that we have to learn to live in what Chantal Mouffe calls "agonistic space".

The answers are for artists and architects to create and/or to discover. The "Art and Common Space" course aims to give students tools for or maps of the issues to be taken into consideration when a situation and a possibility of co-operation arises. And this is certainly one of the most challenging tasks for today's architects and artists. It is about creating spaces and situations in which people begin to feel that they are trusted, and that communication between them matters and is encouraged. These situations can be temporal or spatial, or involve both these dimensions. ■

#3

#3

PROGRAM 2004-06:

- VÅR 2004** Oppstart av Tiller-prosjektet, studietur til New York
- HØST 2004** Forelesningsserie, utkast til prosjekter og lesing av tekster + diskusjoner, studietur til Barcelona
- VÅR 2005** Studentdrevet prosjekt, seminar, forelesninger, presentasjoner av kunstnere, lesing av tekster + diskusjoner
- HØST 2005** Tema: Rom, plass, sted, osv.: Forelesningsserie, utkast til prosjekter, lesing av tekster + diskusjoner, studietur til São Paulo og Rio de Janeiro
- VÅR 2006** Tema: Prosesstenkning og dens påvirkning på vårt verdensbilde: Forelesninger, seminarer, utkast til prosjekter, lesing av tekster + diskusjoner
- HØST 2006** Tema: Romlige prosesser: Forelesninger, seminarer, utkast til prosjekter, lesing av tekster + diskusjoner, studietur , studietur til New Delhi og Bangalore

EKSEMPLER PÅ PRESENTASJONER OG FORELESNINGER:

PRESENTASJONER:

Dan Graham
Matti Braun
Mauricio Diaz og Walter Riedweg
Simryn Gill
Joseph Grima: Ung arkitektur
Hans Hamid Rasmussen
Eija-Liisa Ahtila
Eva Löfdahl
Per Gunnar Tverbakk
Tomas S. Butkus, Nomeda og Gediminas Urbonas, Protest-lab, Vilnius

FORELESNINGER:

Knut Ove Eliasson: En forelesningsserie om Gilles Deleuze + lesing av tekster
Irmeli Hautamäki: En forelesningsserie om Marcel Duchamp + lesing av tekster
Sven-Olof Wallenstein: Offentlig rom som forstått i filosofiens historie; Foucault, Lefebvre, situasjonister, arrangementer + lesing av tekster
Nikos Papastergiadis: Kunst og politik
Victoria Lynn: Digitale media og ny kunst i Australia
Maria Larsson: Lukteopplevelser
Maaretta Jaukkuri: Hverdagsliv, Utopisk tenkning, Dialoger, Introduksjon til prosessfilosofi, Proseskunst, Offentlig tid + lesing av tekster
Stephen Bann: Hager
Ayssar Arida: Quantum City
Danah Zohar: Kvanteteori og verdensanskuelse
Florian Schneider
Simon Harvey
Jean Matthee: Russisk futurisme og konstruktivisme + lesing av tekster
Jonathan Rowell
Simon Harvey: Kartlegging/taktilitet

PROSJEKTER:

Tiller-prosjektet ble lansert i begynnelsen av 2004. Tiller er en forstad til Trondheim hvor sentrum er i ferd med å endres. Arkitektur- og kunststudentene har laget prosjekter som er under gjennomføring i dette området. Prosjektet gjøres i samarbeid med Trondheim by. Claes Söderquist har vært konsulent for dette programmet, i samarbeid med Jon Arne Mogstad (2004) og Anne-Karin Furunes (siden 2004).

Et nytt prosjekt ble satt i gang våren 2006, med deltakelse fra trondhjemmere med forskjellig kulturell bakgrunn. Prosjektets mål er å "skissere" et offentlig rom, et offentlig sted eller et offentlig kunstverk som ikke representerer noen spesiell kultur ved å forsøke å kartlegge ting/fenomener/behov som vi alle kan dele. Kunstnerne Mauricio Diaz og Walter Riedweg deltok i diskusjonene i mai 2006.

UTVALGTE SKISSEPROSJEKT:

- 2004 **Oppdage nye og uoffisielle offentlige rom i Trondheim.**
"Fabrikk-utstilling" i KIT-galleriet i anledning utgivelsen av boken om temaet (NTNU-prosjekt)
- 2005 **"Fortell meg hvem du er og jeg skal fortelle deg hvem jeg er."** Gjestfrihet og sushi, et studentdrevet prosjekt sammen med allmennheten i Kunstarken-rommet.
Visuelle eksempler på forskjellige typer rom og steder
"Et øyeblikks visjon"
- 2006 **Et samarbeid mellom kunst- og arkitekturstudenter om å tenke over**
hva som savnes i det offentlige rom i Trondheim.
Rommet og det åndelige: Poesi som beskriver eller referer til rom, sted og beliggenhet

WORKSHOPS:

Hilda Kózari og Maria Larsson, lukt/rom
Joseph Grima, kartlegging av Trondheim (DVD)
Aladin og Marita Muukonen, kunsten å forhandle
Tommi Grönlund og Petteri Nisunen, Lyd/rom (DVD)
Kari Mjåtveit: "Walking and Talking"
En workshop i tre faser med Mauricio Diaz and Walter Riedweg
Jonathan Rowell og Simon Harvey, Kartlegging, taktilitet (Trondheim, New Delhi, Bangalore)

LESING AV UTVALGTE TEKSTER + DISKUSJONER:

Rosalyn Deutsche, The Question of Public Space
Michel de Certeau, Spatial Stories
Miwon Kwon, One Place after Another: Notes on Site Specificity
Marc Augé, Non-Places, From Places to Non-Places
Nicholas Rescher, Process Metaphysics, An Introduction to Process Philosophy
Danah Zohar: The Quantum Self, Human Nature and Consciousness Defined by the New Physics;
The Quantum Society, A Community of Communities: Conflict and Tolerance in a Quantum Society
Ian Buchanan, Space in the Age of Non-Place
Simon Watney, Making Strange
James Corner, The Agency of Mapping: Speculation, Critique and Invention

STUDIETURER:

VÅR 2004 New York
HØST 2004 Barcelona
VÅR 2005 Oslo
HØST 2006 São Paulo og Rio de Janeiro
HØST 2006 New Delhi og Bangalore

PROGRAMMES 2004-06:

- SPRING 2004** Launch of Tiller project, study trip to New York
- AUTUMN 2004** Series of lectures, sketch projects and text readings + discussions, study trip to Barcelona
- SPRING 2005** Student-run project, workshop, lectures, artists' presentations, text readings + discussions
- AUTUMN 2005** Theme: Space, place, site etc.: Series of lectures, sketch projects, text reading+discussions, study trip to Sao Paulo and Rio de Janeiro
- SPRING 2006** Theme: Process thinking and its influence on our worldview: Lectures, workshops, sketch projects, text reading+discussions
- AUTUMN 2006** Theme: Spatial processes: lectures, workshops, sketch projects, text reading + discussions, study trip

EXAMPLES OF PRESENTATIONS AND LECTURES:

PRESENTATIONS:

Dan Graham
Mauricio Dias and Walter Riedweg
Simryn Gill
Hans Hamid Rasmussen
Eija-Liisa Ahtila
Eva Löfdahl
Per Gunnar Tverbakke

LECTURES:

Knut Ove Eliasson: A series of lectures on Gilles Deleuze+text reading
Irmeli Hautamäki: A series of lectures on Marcel Duchamp+text reading
Sven-Olof Wallenstein: Public space as understood in the history of philosophy; Foucault, Lefebvre, Situationists, Events + text reading
Maria Larsson: Olfactory experiences
Maaretta Jaakkuri: Daily Life, Utopian Thinking, Dialogues, Introduction to Process Philosophy, Process Art, Public time Gardens
Stephen Bann: Quantum City
Ayssar Arida: Quantum theory and worldview
Danah Zohar:
Florian Schneider
Simon Harvey
Jean Mathee: Russian Constructivism and Futurism
Jonathan Rowell: Tactility

PROJECTS:

The Tiller project was launched at the beginning of 2004. Tiller is a suburb of Trondheim, the centre of which is presently undergoing changes. Students of architecture and art have created projects which are presently being realized in the area. The project is a co-operation with the city of Trondheim. Claes Søderquist has been consultant to this programme, in collaboration with Jon Arne Mogstad (2004) and Anne-Karin Furunes (since 2004).

In the spring of 2006, a new project was starting, involving collaboration with Trondheimers from various cultural backgrounds. The goal of the project is "to sketch" a public space, a public place or a public work of art that does not represent any specific culture by attempting to map things/phenomena/needs which we can all share.

SELECTED SKETCH PROJECTS:

- 2004   Discovering new and unofficial public spaces in Trondheim
"Factory" exhibition in the KIT gallery on the occasion of the
publishing of the book on the subject (NTNU project)
- 2005   "Tell me who you are and I will tell you who I am. Hospitality and
sushi", a student-run project with the public in the Kunstarcken space.
Visual examples of different kinds of spaces and places.
"A moment of vision"
- 2006   A co-operation between art and architecture students for thinking
about what is missing from the public space in Trondheim
Spirituality and space

WORKSHOPS:

- Hilda Kózari and Maria Larsson, Scent/space
Joseph Grima, mapping Trondheim (DVD)
Aladin and Marita Muukonen, The art of negotiating
Tommi Grønlund and Petteri Nisunen, Sound/space (DVD)
Kari Mjåtveit, Walking and Talking
Jonathan Rowell and Simon Harvey, Mapping/tactility (Trondheim, Delhi, Bangalore)

FORTHCOMING: Mapping/Tactility Body/space

SELECTED TEXT READINGS + DISCUSSIONS:

- Rosalyn Deutsche, The Question of Public Space
Michel de Certeau, Spatial Stories
Miwon Kwon, One Place after Another: Notes on Site Specificity
Marc Augé, Non-Places, From Places to Non-Places
Nicholas Rescher, Process Metaphysics, An Introduction to Process Philosophy
Danah Zohar: The Quantum Self, Human Nature and Consciousness Defined by the
New Physics;
The Quantum Society, A Community of Communities: Conflict and Tolerance in a
Quantum Society

STUDY TRIPS:

- SPRING 2004   New York
AUTUMN 2004   Barcelona
SPRING 2005   Oslo
AUTUMN 2005   Sao Paulo and Rio de Janeiro
AUTUMN 2006   Delhi and Bangalore

STUDENTSTEMMER

STUDENT VOICES

JESSICA
THÖRNQVIST

– Jag tycker som student att
möjligheten att delta i Kunst
og fellesskapets rom är viktig.
Den gemensamma diskussionen som konst- och
arkitekturstudenter deltar i är mer öppen än
den som försigår då bara konststudenter deltar.
Olika sätt att närma sig och olika infallsvinklar
blir mer synliga. Jag tänker mer på vikten av
att ha en medveten hållning (eller inställning)
och tillvägagångssätt som konstnär än att
ha ett fast avgränsat tema att behandla och
repetera. Genom att vara medveten om sitt sätt
att arbeta och sin inställning blir möjligheterna
fler och vad man förhåller sig till mer öppet.

Att Kunst og fellesskapets rom har tema
som varar över en längre tidsperiod och
arbetas med på så olika sätt och diskuteras
från flera utgångspunkter ger en kontinuitet
och får större betydelse för mig som deltar i
programmet och mitt eget arbete.

– As a student the possibility of taking part in
the Art and Common Space programme is an
important one. The joint discussions between
art and architecture students provide a
more open forum than those in which only
art students take part. Different approaches
and different viewpoints become evident. I
am more aware of the importance of being
conscious of my own attitude (or perspective)
and ways of going about my work as an artist
than I would be if I only had a fixed theme
to deal with and repeat. Through gaining
more understanding of your own way of
working, as well as your own attitude, more
possibilities are created and your attitudes to
your work becomes more open.

The Art and Common Space course is
organised thematically over an extended
period, and we work in different ways
within the theme and discuss it from
several viewpoints. This creates a continuity
and simultaneously things become more
meaningful and their significance for my
own work grows. ■

RANDI
NYGÅRD

ERFARINGAR FRA KUNST I
FELLESKAPETS ROM 2004-2006.

– I Kunst i fellesskapets rom får vi
ei kjensle av at kunstproduksjon verkeleg
er viktig, fordi den blir sett inn i i ein
større samanheng; diskusjonar om rom,
tid og felleskap. Gjennom forelesningar
og tekstlesing blir vi i stand til å tenka
meir abstrakt og kritisk rundt desse tema.
Ulike definisjonar av offentlege rom og

stader blir introdusert for oss, i tillegg les vi om prosesstenkning og nye visjonar for samfunnet via modellar frå kvantefysikken. Ved å samanlikna ulike syn og bruka egne erfaringar blir vi i stand til å sjå mer nyansert på forholdet mellom individ og grupper/felleskap. Skillet mellom privat/offentleg, individ/samfunn, sjølv/annan blir brutt ned og debattert.

Workshopane og skisseoppgåvene handlar om ting som kvardagen, prosessar, ulike rom, det visjonære øyeblikket, byplanlegging, lyd, lukt og tid. Her kan ein bruka personlege meiningar, kjensler og opplevingar. På den måten operer kurset på ulike nivå. Diskusjonane tek aldri berre utgangspunkt i teorien, men og i vårt eige erfaringsgrunnlag.

Ingen klar og avgrensa diskurs styrer diskusjonane. Same kva tema som kjem opp eller kva avsporing ein tek, så blir ein teken seriøst. Diskusjonen får på den måten leva sitt eige liv. Ein kan aldri ta feil, der er rom for ulike synspunkt. Rommet kan dermed vera eit rom av individuelle historier, kjensler og meiningar som verkar i lag på ulike nivå.

Kurset utvidar sansinga vår mellom anna ved å fokusera på andre sansar enn berre synet. Det kan ha eit svært poetisk nivå. Då kurset var i Brasil, besøkte vi kunstnaren Ernesto Neto. Han hoppa rundt og sang ulike tonar mens han dunka elastiske tekstilar med bønner i i golvet. Slik forklarar han kunstverka sine. Ikkje alt kan kommuniserast gjennom ord.

Kunst og felleskapets rom er ein generøs og kunnskapsrik stad der ein trur på mangfold, kommunikasjon, felleskap og eit samfunn organisert på nye måtar.

Det bryt vanlege tankemønster, skapar rom for nye perspektiv og er svært inspirerende.

- When participating in the Art and Common Space course, we get a feeling that art really matters. It is placed in a broader framework through discussions about space, time and community. Through lectures and reading of texts we learn to think about these themes in more abstract and critical ways. Varying definitions of public space and places are introduced to us. We learn about process thinking and new visions of society influenced by models from quantum physics. By comparing different viewpoints combined with our own experiences, we get a more subtle view of the relationship between individuals and groups/communities. The distinctions between private/public, individual/society, self/other are analysed and debated.

The workshops and sketch projects deal with issues like daily life, processes, different kinds of space, "moments of vision", urban planning, sound, smell, and time. Here we can present our own opinions, emotions and observations. In this way, the course operates

#3

on many levels. The discussions are never based solely on theory, but also on our own experiences.

There is no clear, set discourse guiding our discussions. Any issues that come up during the discussion, and any questions are taken seriously. In this way, the discussion is allowed to take on a life of its own. You can never be wrong, there is space for differing opinions. This space can therefore provide room for individual stories, feelings and viewpoints, which together become something shared.

The course increases our awareness of senses other than just vision. It can also discuss something of great political significance. When the course made a study trip to Brazil, we visited the studio of the artist Ernesto Neto. He jumped up and down, and sang different notes, while throwing soft objects made of stretchy textiles with beans inside onto the floor. That is how he explains his works. Not everything can be communicated with words.

Art and Common Space is a generous and knowledge-filled place, where diversity, communication, and the idea of community are appreciated and trusted. It breaks down habitual models of thinking, creating space for new ideas, and it is really inspiring. ■

#3

SIRIL UHLEN

– Som arkitektstudent var det å komme til Kunst og fellesskapets rom en annerledes opplevelse, sammenlignet med alle kursene jeg har tatt i løpet av utdanningen. Først og fremst fordi fokuset var på input, mer enn på resultat eller produkt, slik jeg var vant med. I begynnelsen lurte jeg på om vi ikke skulle gjøre noe snart, med andre ord, lage noe. Men etter en stund åpnet øynene mine seg for et rom, som rett og slett var til for å dele og utveksle tanker og opplevelser. Jeg forsto at Kunst og fellesskapets rom var et tilbud, en mulighet til å delta, i en tidsaktuell debatt, gjennom forelesninger, litteratur, og ikke minst møter, diskusjoner og workshops med en rekke inspirerende mennesker fra ulike fagfelt. Det kunne være filosofer, redaktører, direktører, arkitekter, luktforskere, kunstnere, eller hobbytryllekunstnere som lærte bort argumentasjonsteknikk, og hadde Guinnessrekord i kort- kasting!

Kurset, og dets ansvarlige, har et sterkt ønske om meningsutveksling, og jeg føler at dette understrekes av rommet der møtene finner sted. Man kommer neppe lenger vekk fra auditoriet. Selvfølgelig settes stolene på rekke og rad når projektoren eller whiteboard- tavlen letes frem, men forøvrig samles vi rundt det ovale bordet, der vannkaraffelen sendes rundt. Og kanskje er det satt frem en skål med fersk frukt. Det blir gjort mye for å skape en trygg og god atmosfære for kommunikasjon. Jeg må nevne en episode fra Brasil- turen vår høsten '05. Hele gjengen var samlet på en pub om kvelden for å ta noen øl, eller kanskje en caipirinha. Praten gikk livlig, men det var bare én feil: arkitekt- og kunststudentene snakket stort sett med sine egne. Så Maaretta satte i gang en storstilt ommøblering, slik at vi ble sittende annenhver arkitekt- og kunststudent i en stor sirkel. Helst skulle vi sitte sammen med noen vi ikke omgikk til vanlig, og så ble vi nærmest tvunget til å innlede en samtale med sidemannen. Det var på langt nær så skummelt som det høres ut, men jeg skal si det fungerte!

Når vi først er inne på Brasil, må jeg skryte uhemmet av opplegget vårt der. Til tross for at jeg kunne tenkt meg en fridag i Rio de Janeiro for å få med meg Copacabana Beach i litt større grad, var programmet spekket med opplevelser av det slaget man normalt ikke får med seg når man er på tur. Takket være Maaretta og Anne Karins imponerende kontaktnett er listen med minneverdige møter lang, men et av mine sterkeste, er en bakfull Ernesto Neto som serverer nypressede fruktjuicer, og holder en personlig og improvisert forelesning om seg selv, inkludert sang, i atelieret sitt. Den gjestfriheten vi møtte overalt er nok uvant for en gjennomsnittlig nordmann, men det er ikke vanskelig å koble den til Kunst og fellesskapets rom.

Et annet minne er Maarettas og Anne Karins innsats for å overtale en sta og bedrevitende buss- guide om å ta turen opp i fjellet, til et sted han aldri hadde hørt om, for å jakte på kunst I jungelparken I Rio de Janeiro, i stedet for å besøke den fantastiske turistmagneten, Sukkertoppen. Senere samme dag fikk de gjennomslag for å gå inn i Oscar Niemeyers museum for samtidskunst i Niteroi, og ikke bare se den enorme UFOen fra utsiden, til tross for at guiden hevdet at kunsten inni bare var søppel og dasspapir. "We can teach you!", svarte de to vanskelige kvinnfolka fra Norge og Finland.

Og det kunne de gjort også, hadde han bare villet. På samme måte er nok det personlige utbyttet fra Kunst og Fellesskapets rom mye opp til en selv. Jo mer man engasjerer seg, dess mer sitter man igjen med. Og for all del, vær ikke redd for å stille de mest idiotiske spørsmål! Jeg har fulgt kurset gjennom to semestre, og i ettertid vært velkommen til

å delta ved de anledninger jeg har måttet ønske. Det er et uimotståelig tilbud og stadig en åpen informasjons- og inspirasjonskilde.

Jeg håper stemningsrapportene mine greier å formidle noe av atmosfæren i Kunst og Fellesskapets rom, som jeg mener er en viktig forutsetning for å få den åpne diskusjonen til å blomstre og bære frem all verdens spennende frukter.

Being a student of architecture, joining the course Art and Common Space became a new kind of experience when I compare it with all the other courses that I have taken during my years of studying. Firstly, the focus was more on “input” than on results and products, which was how I was used to working. In the beginning, I wondered when would we start making something, in other words, producing something. However, after a while my eyes opened to a space that was quite simply for sharing and exchanging thoughts and experiences. I understood that Art and Common Space offered a chance to participate in an ongoing discussion, through lectures, literature as well as meetings, discussions and workshops with many inspiring people from different professional backgrounds. They could be philosophers, journalists, directors, architects, scent researchers, artists or an amateur magician who taught us arguing techniques and, besides, holds a Guinness record for throwing play cards!

The course and those responsible for it seem to have a clear focus on exchanges of opinion, and I think this is even accentuated by the space in which the meetings take place. I can hardly think of anything more different from an auditorium. That doesn't mean that the chairs weren't arranged in neat rows when a projector or whiteboard was brought out, but on other occasions we gather round the oval-shaped table and the water jug was sent round. Or maybe there was a bowl of fresh fruit. A lot was done to create a safe, friendly atmosphere for communication.

I want to mention an episode that happened during our trip to Brazil in autumn 2005. We were all gathered in a bar in the evening to have a couple of beers, or perhaps a caipirinha. There was lively conversation, but there was just one thing wrong: the architecture and art students mainly talked in their own groups. So, one of the teachers made grand rearrangement of the furniture, the result being that the art students and architecture students sat alternatively in a large circle. It was better to sit next to someone we did not have daily contact with, and in this way we were almost forced to start a discussion with the person sitting next to us. It really was just as odd as it sounds, but I have to admit that it worked!

As regards the trip to Brazil, I first want to praise the program we had there. Even if I might perhaps have liked to have a free day in Rio de Janeiro to spend on Copacabana

beach, the program was full of great and rare experiences. The list of memorable meetings is a long one, but one of most impressive was the visit to the studio of the artist Ernesto Neto, who had been partying the night before. He served us freshly pressed fruit juices and made a personal, improvised presentation of his work in his studio, which included singing.

The hospitality that we met with everywhere is unusual for the average Norwegian, but it is not difficult to think of it as part of Art and Common Space.

Another memory is Maaretta and Anne-Karin's way of convincing a stubborn, all-knowing bus guide to take us to a place up in the mountains he had never heard of, to search for works of art in the jungle in a large park in Rio de Janeiro, instead of visiting the fantastic tourist magnet, the Sugar Loaf Mountain, which he was recommending. Later that same day, there was another victory. The guide was convinced that it is actually not worth going inside the Oscar Niemeyer's Museum of Contemporary Art in Niteroi. It is enough just looking at the enormous UFO from the outside, while the art inside was just rubbish and toilet paper according to the guide. "We can teach you!" replied the two stubborn women from Norway and Finland.

And they could well have done that, if only had he wanted them to. In the same way, the personal experience of the program in the Art and Common Space is up to you. The more you get involved, the more you get back. And certainly, don't be afraid to ask the stupidest questions! I have been attending the course for two terms, and have also been welcome afterwards to attend anything in the program that I might be interested in. This is an irresistible invitation and the course continues to be an open source of information and inspiration.

I hope my account can convey something of the atmosphere in Art and Common Space, which, for me, is an important aspect of creating a situation where open discussion can flourish and ripen into all kinds of exciting fruits from all over the world. ■

RAMI ABU
AL-HAYJA

ROM OG STED

– Det spørsmålet som opptar meg mest når vi snakker om

oppfattelsen av rom og sted, er uttrykket offentlig og ikke-offentlig rom, og offentlig og ikke-offentlig sted. Her stilles jeg overfor en klassifisering som ser ut som en mosaikk; dens vanlige omgivelser er rommet. Jeg var nødt til å knytte dette konseptet til noe av mitt eget for å få hjelp til å forstå det. For eksempel, når folk snakker om et rom og omtaler det som "offentlig", er jeg nødt til å

spørre om hvor dette rommet befinner seg, eller i det minste få vite noe om den kulturen som har klassifisert dette rommet som offentlig eller ikke-offentlig.

Det som kalles offentlig i islamsk kultur gjelder for eksempel bare for muslimer. Når Kabaaen i Mekka i Saudi-Arabia omtales som et offentlig sted, er dette for så vidt riktig, helt til du skjønner at byen Mekka vanligvis ikke er åpen for ikke-muslimer. Med andre ord er det som omtales som offentlig i én kultur ikke-offentlig i henhold en annen kulturs oppfatning.

Jeg tror derfor at når vi snakker om rom eller sted, må vi knytte dette til noe som gjør forståelsesprosessen enklere for mottakeren. Jeg husker da min professor en gang spurte meg i en av forelesningene hans om oppfattelsen av rom ("Hvor befinner politimannen seg?"), og han ønsket at jeg skulle komme med et uvanlig svar. Jeg svarte at han befant seg i et fysisk og et mentalt rom; det fysiske er politimannens tilstedeværelse i politiuniformen, det som gjør at du vet at personen som står foran deg er en politimann. Det mentale rommet er det hvor politimannen har kommandoen når han er på jobb.

Når det gjelder forholdet mellom rommet og kulturen; tror jeg at det rommet vi beveger oss i til daglig på en eller annen måte gjenspeiler den kulturen vi tilhører. Og dette er relatert til den tiden man tilbringer i dette rommet, og den perioden man befinner seg i, og til alle innen vedkommendes felt. Når vi sier om en mann at han er bonde, mener vi at han beveger seg rundt i et "landbruksrom" – han kan for eksempel eie en gård, eller i det minste jobber han innen jordbruk. Det er det samme når vi sier at en person driver med billedkunst, det innebærer at vedkommene har tilhørighet til kunstrommet, at han eller hun har sitt eget atelier (studio eller verksted), eller har deltatt i utstillinger, osv...

Jeg vil avslutte med å si at det er vesentlig å forstå typen eller formen til det omkringliggende rommet for å kunne bevege seg i det og samspille med det.

SPACE AND PLACE – The issue that most attracts my attention when talking about the conception of space and place, is the idiom known as Public and Non-Public Space, and The Public and Non-Public Place. Here, I find myself faced with a classification that looks like a mosaic; its general surrounding is the space. So I have had to connect this concept with something of my own in order to help me understand it. For example, when people talk about a space and describe it as Public Space; I have to ask about the location of this space, or at least about the culture that has classified this space as public or non-public.

The concept of publicness in Islamic culture relates to Muslims only; for example, when they talk about the Ka'abah in Makkah

(Mecca) in Saudi Arabia as a public place. That's right until you realise that the city of Makkah in general is not open to Non-Muslims. And so, what is called Public in a certain culture is the same as the non-public in another culture.

So, I think that, when talking about space or place, we have to connect the concept with something that makes the process of understanding easier for the recipient. Here, I remember when my Prof. once asked me in one of his lectures about the conception of space (Where is the policeman located?), and he wanted an exceptional answer from me. I replied that there is a material and a spiritual space for this policeman; the material is the presence of the policeman in the uniform of a policemen and, so you know that the person standing in front of you is a policeman. The spiritual space is the one the policeman is in charge of when on duty.

As regards the relationship between space and culture; I think that the space we move around in during our daily life in one way or another reflects the type of culture that we belong to. And this is related to the time or the period that the human being spends in that space, and to everyone within his field. When we say that man is a farmer, this means that he moves around in the space of agriculture, having a farm, or at least he works in the field of agriculture. It is the same when we say that a person is a plastic artist, he has to occupy the space of plastic art, possessing his own atelier (studio or workshop), or he has participated in exhibitions, etc...

I will finish by saying that it is vital to understand the type or the form of the surrounding space in order to be able to move around in and interact with it. ■

Art and Common Space is a course in the curriculum of the Faculty of Architecture and Fine Art at the Norwegian University of Science and Technology (NTNU). It is aimed at both architecture and art students.

The programme is built around different perspectives of collaboration between artists and architects. Each semester has an overall theme developed through theoretical lectures, discussions, presentations and workshops and in which theoretical and practical work are tightly interwoven. Internationally renowned artists, architects and cultural theorists are regularly invited to contribute.

The course has been running for three years and is taught and administered at the Art Academy of Trondheim.